

DADES CATALOGRÀFIQUES

Autoria	Valentina Kulagina (Moscou, 1902 - 1987)
Lloc de producció	Moscú
Lloc de procedència	IVAM
Títol/nom	<i>Cartel Rabotnitsi-udarnitsi, krepite udarniye brigady, ovladevayte tejnikoï / Women workers - Strengthen the Shock Brigade</i> (Obreres de xoc, consolideu les brigades de xoc, adquiriu coneixements tècnics, amplieu les files dels especialistes proletaris)
Data	1931
Mesures	98 x 71 cm
Materials/tècnica	Gravat al buit sobre paper
No Inventari	1995.023
Ubicació en el museu	IVAM

DESCRIPCIÓ

Valentina Kulagina es va formar en un Moscou impregnat pels debats estètics postrevolucionaris i amb una avantguarda que, tot i no estar exempta de discussions entorn del fi utilitari de l'art, Lenin i el seu aparell polític havien oficialitzat. Immersa en aquest debat, la seua obra és una clara mostra de l'aposta per un art de propaganda estatal, en el qual el cartellisme es convertirà en una de les grans vies de comunicació entre l'Estat i una ciutadania majoritàriament analfabeta. El treball de Kulagina va oscil·lar entre el disseny d'exposicions, fires, llibres i cartells, diversos dels quals van ser adquirits per l'IVAM en 1995. El cartell *Rabotnitsi-udarnitsi, krepite udarniye brigady, ovladevayte tejnikoï, uvelichivayte kadry proletarskij* és una bona mostra del seu treball com a dissenyadora gràfica, ja que plasma la rellevància que van adquirir les dones treballadores en la reformulació de l'Estat soviètic a través dels diferents governs que van succeir la caiguda del tsar Nicolau II en la Revolució d'Octubre de 1917. En l'aspecte tècnic, destaca la combinació de dues formes diferents de treball. D'una banda, incorpora text i material fotogràfic, tant per a construir l'escenari de fons com per a la inclusió de figures de dones, repetides i disposades en ventall. D'altra banda, intervé tot aquest material manualment: pinta sobre les imatges fotogràfiques de dones l'atribut de la revolucionària. Encara que Kulagina va preferir en general el treball manual, en aquest cas va sucumbir a les pressions exercides pel seu marit, el també artista Gustav Klucis, partidari de la utilització de la imatge fotogràfica per a aconseguir una imatge propagandística eficient.

RELECTURA

Tema Relacionat	Rols de gènere Gènere i història Gènere i classe social
Relectura	Entre 1917 i 1944, l'URSS va estar immersa en tot un procés de transformacions socials i culturals en el qual les dones van tindre un paper essencial. Tant Karl Marx en el <i>Manifest comunista</i> (1848) com –més detalladament– Engels en <i>L'origen de la família, la propietat privada i l'Estat</i> (1884) van apuntar que la família, i conseqüentment la dona, depèn d'una estructura econòmica més àmplia. A diferència de la família burgesa, que està únicament fundada en el benefici i té una funció quasi exclusivament reproductora, la família marxista està fundada en l'amor i la seua economia depèn de l'aparell estatal, la qual cosa, sens dubte, allibera les dones de la dependència econòmica del marit i, en certa manera, de la seua funció reproductora. El marxisme, per tant, pressuposa una igualtat total de drets civils entre homes

i dones, així com l'organització comuna de les tasques domèstiques. Després de la revolució bolxevic i amb Lenin en el poder, es va intentar accelerar la integració de les dones en les estructures polítiques i econòmiques amb la creació del Jenotdel –també denominat Secció Femenina del Comité Central–, en el qual van participar feministes reconegudes com Aleksandra Kol·lontai. El Jenotdel va intentar regular conflictes professionals i domèstics, va crear guarderies, escoles i bugaderies, va iniciar lleis que van promoure la igualtat i va proposar modificacions o esmenes a decrets del Partit Bolxevic. Algunes de les iniciatives més destacades van ser la lluita explícita contra la prostitució, el posicionament a favor de les quotes en la contractació laboral en els soviets i la legalització de l'avortament en una data tan primerenca com 1920. L'URSS, de fet, es va convertir en el primer país europeu a legalitzar l'avortament lliure durant les primeres dotze setmanes de gestació, encara que, davant de l'amenaça de la caiguda de la natalitat, aquest seria de nou prohibit per Stalin en 1936. El govern estalinista, preocupat pel descens de la natalitat i el desastre econòmic que havia ocasionat la Primera Guerra Mundial, va considerar que la qüestió de la dona “estava ja resolta”, va promulgar la tornada a la família tradicional i va dissoldre el Jenotdel.

Malgrat el canviant escenari, les dones van tindre un paper molt visible en les transformacions que va experimentar la societat soviètica. En el món de l'art, de fet, mai havien participat tantes dones i molt menys de manera tan compromesa. La història de l'art no tornaria a trobar moviments d'avantguarda amb tant de protagonisme femení fins a l'arribada dels feminismes en els anys setanta. Entre les artistes que van participar de l'avantguarda soviètica en trobem algunes com Liubov Popova, Alexandra Exter, Varvara Stepànova o l'autora del cartell objecte d'aquesta relectura, Valentina Kulagina. Les artistes van tindre un paper fonamental en la fusió de l'art amb la vida promulgada per l'avantguarda i en la recuperació de les mal anomenades “arts menors”, i van destacar en el disseny tèxtil, el disseny d'escenografies i les arts gràfiques. Valentina Kulagina es va centrar fonamentalment en aquestes últimes. Els seus cartells i dissenys servien com a eina propagandística i habitualment anaven dirigits a la població femenina, a la qual animava a participar activament en els processos de producció del nou estat. En el cartell *Rabotnitsi-udarnitsi, krepite udarniye brigady, ovladevayte teynikoi, uvelichivayte kadry proletarskij*, mostra una sèrie de figures de dones extretes de fotografies. Algunes exerceixen com a científiques en un laboratori i d'altres, diferenciades amb el mocador roig –atribut de les dones revolucionàries– pintat manualment sobre els seus caps, són treballadores d'una fàbrica. El treball de totes aquestes és rellevant i essencial per a la nova societat que es pretén construir. El cartell, juntament amb la resta de producció de l'artista i les seues coetànies, va aconseguir el seu propòsit, ja que la mà d'obra femenina va passar del 28,8 % en 1928 al 43 % en 1940.

DUBY, Georges i PERROT, Michelle (2000): *Historia de las mujeres en Occidente. El siglo XX*, Madrid, Taurus.

ROBLES TARDÍO, Rocío (2018): *50 obras maestras de la colección del IVAM (1900-1950)*, València, IVAM.